

„...DE CE NU SE PRACTICĂ O CRONICĂ A TEXTULUI...?”

1. Găsesc că formularea cu aportul criticii solicită un răspuns cu referire generală, salvatoare și oarecum nivelatoare. Referindu-mă la dezvoltarea mișcării teatrale în general, nici nu pot și nici nu doresc să neg rolul pozitiv al criticii. Trebuie însă adăugat că acest rol este mult diluat, ca o urmare a inegalității flagrante dintre critici (e vorba de persoane) în ceea ce privește competența.

Și încă ceva, dacă disociem dramaturgia de arta spectacolului, consider că aportul criticii la dezvoltarea artei spectacolului este dacă nu considerabil, în orice caz de remarcat. În ceea ce privește însă dramaturgia, consider că aportul criticii este mai puțin decât modest. Ba mai mult, această ramură atât de importantă a creației este analizată de critică extrem de puțin și numai post festum, totdeauna în funcție de un spectacol văzut (uneori o singură dată și chiar fără a fi cunoscut piesa). După a mea părere, critica poartă o mare răspundere în insuficiența analiză, promovare și, în ultimă instanță, dezvoltare a dramaturgiei originale.

Practic, la noi nu există critică dramatică, adică privitoare la dramaturgie ca gen de sine stătător, ci doar niște palide considerații prea generale, vădit influențate de spectacolul vizionat. Că așa stau lucrurile o dovedește și faptul că, în cazul clasicii sau al dramaturgilor străini, „preambulul” cronicii la spectacol este mai mult argumentat, mai bogat, mai doct decât la piesele inedite românești.

Desfid pe cel mai măiestru amator de statistică să mă contrazică, indicându-mi numărul de critici referitoare la piesele originale din ultimii ani, de *critici curate*, în care sînt recenzate sau analizate piese care n-au fost în spectacole. Din moment ce există cronică literară (proză, poezie etc.), cronică plastică, muzicală, chiar și cronică discului, de ce nu ar exista și cronică dramatică, din care dramaturgii să tragă învățăminte, publicul foloase, regizorii documentare, actorii improvizație și... criticii creație.

În ce privește susținerea tendințelor înaintate în teatrul românesc, mi-ar plăcea — dacă mă pot exprima așa — ca acest calificativ de „înaintat” să se refere mai mult la conținutul deosebit, privitor la cultura noastră, și să nu mai însemne recunoașterea reușitei unei încercări a cuiva sau a unui colectiv de a imita, de a realiza ceva „à la...”

În chestiunea combaterii rămîinerilor în urmă, critica ne mai e datoare. De manifestările conservatoare nu se leagă decât dacă privesc teatre din provincie, iar fenomenele de pseudoinovație au cam fost laudate, aproape fără excepție.

2. Ar fi necesar un răspuns lung, sistematizat. Nu trebuie să lipsească și nici să ocupe ultimele locuri prohibitivitatea competenței privitoare la calitatea actului artistic — privit prin prisma și în contextul momentului cultural respectiv —, la accesibilitatea și necesitatea lui. Mai ales aceasta din urmă. Spectacolele explozive, petardele la modă, teatrul absurd sau absurditatea teatrală, teatrul total sau teatrul... deloc nu au priză în public atunci cînd nu există cu necesitate, cînd sînt oferite unor oameni cărora nu le trebuie, cînd nu le e rezervat un loc, în sfîrșit cînd „oferta” nu ține cont de ce „se cere”. Necesitățile spirituale ale poporului e bine și nu e greu să fie cunoscute. Iar în „competiție” nu cred că ne trebuie opere care nu satisfac în primul rînd pe concetățenii noștri.

Nu cred că trebuie utilizat un raport care să permită o „interpretare subiectivă” — care nu e niciodată creatoare (!!!). „Interpretarea subiectivă” e o treabă a criticii, personală, și pe noi nu ne interesează părerea lui decât din momentul în care îi constatăm „judecata obiectivă”. Da, pot semna manifestări neprincipiale. Cui să le semnalez?

3. Cum am precizat mai sus, e vorba de două lumi foarte diferite. Studiul textului e un lucru aprioric, nobil și definit. Analiza fenomenului de artă a spectacolului, atunci cînd nu se practică mimetismul de opinii (vezi urechiștii și pe cei ce așteaptă premiera bucureșteană, pentru a-și da verdictul asupra unui act artistic „din regiuni”), nu e mai puțin dificilă.

4. Slabe. Presa centrală și unele reviste fac mulțumitor acest lucru, însă nu reușesc să cuprindă întregul fenomen teatral.

Sînt colective despre care nu se scrie niciodată, sau foarte rar și fără chef. Sigur că e mult mai ușor să „ajuti” Teatrul de Comedie, sau Teatrul „Bulandra”, mai ales că acestea nu prea au nevoie de „ajutor”.

Dar rudele sărace „din regiuni”? Pe de altă parte, o critică judicioasă cere multă bătaie de cap. Există la unii pretenția exagerată că nu trebuie omis nici un nume. Poate, mai ales că, în legătură cu munca unor colective, s-a cam încetățenit obiceiul, la unii cronicari, de a neglija specificul artei *colective* a teatrului. Ei împart uneori laurii pe formula suprafeței triunghiului: baza înmulțită cu înălțimea și împărțită la doi. (Baza = repertoriul; înălțimea = actorii; doi = regizorii teatrului respectiv, care, în unele cazuri, sînt mai mulți.)

Prea se împarte la puțini!

5. Regret nota cam negativistă a răspunsurilor, însă întrebările sînt formulate astfel de parcă ar fi rodul unor îndelungate mustrări de conștiință ale unui cronicar pînă la urmă apt de cinste, care vrea să se verifice întrebînd invariabil: „Nu e așa că...?”

Cred că criticii ar trebui să se gîndească mai mult la public, pe care uneori îl derutează.

6. Dacă face cronică *dramatică*, face cum vrea, dar pentru cronică spectacolului, e obligatorie legătura cît mai strînsă cu viața vie a teatrului.

7. Cred că da, dar din nou *critica* e un substantiv colectiv care nedreptățește pe unii.

8. În ultima vreme, deși cam formal, revista dv. a început să se ocupe mai puțin preferențial de viața teatrală.

Calitatea cronicii — în creștere; efortul teoretic — se simte; realitatea teatrală mondială — încă slab reflectată; capacitatea de informare — mare, dar nu folosită integral.

Apariția *lunară* scade mult din eficacitatea revistei. Ar putea fi și săptămînală. Aspectul grafic — modest.

LUCIAN GIURCHESCU

Regizor la Teatrul de Comedie

„UN CRITIC FĂRĂ UN PUNCT DE VEDERE PROPRIU?”

1—2. Un critic fără un punct de vedere propriu nu ar trebui să existe. (Din nefericire, deseori, sub semnături diverse, citești, în unele publicații, opiniile unui singur redactor. E vorba de epigonism organizatoric sau organizat, de înțelepciunea scoaterii castanelor din foc cu mîinile altora, de formală unitate de vederi și, de fapt, de abdicarea unora de la dreptul de a gîndi.) În același timp, un critic subiectiv și numai subiectiv nu poate fi conceput teoretic (practic a fost conceput în multiple exemplare și speța se dovedește deosebit de fecundă, dînd multă bătaie de cap celorlalți critici, nu arareori derutați sau chiar încălecați de subiectivi).

E proaspătă în amintirea noastră discuția iscată de spectacolul cu *Cum vă place* în regia lui Liviu Ciulei. S-au formulat păreri diferite, punctele de vedere contrarii au fost confruntate etc., etc., într-un schimb de opinii civilizat și cult.

Articolul care a provocat însă răspunsul creatorilor, semnat de Mircea Alexandrescu în revista „Teatrul”, făcea, oarecum, notă aparte. Negativ în totalitatea sa, el îți dădea impresia că înscenarea de la „Bulandra” n-ar fi altceva decît o exhibiție regizorală. Se desființa fără drept de apel nu un spectacol, doar, ci, de fapt, un nou drum al regiei românești.